

WOLNOŚĆ ZRZESZANIA SIĘ W ZWIĄZKACH ZAWODOWYCH

Żaneta Grygiel-Kaleta

MONOGRAFIE LEX

LEX

a Wolters Kluwer business

WOLNOŚĆ ZRZESZANIA SIĘ W ZWIĄZKACH ZAWODOWYCH

Żaneta Grygiel-Kaleta

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

LEX

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2015

Stan prawny na 1 stycznia 2015 r.

Recenzent

Dr hab. Mirosław Włodarczyk, prof. nadzw. UŁ

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Małgorzata Jarecka

Opracowanie redakcyjne

Dagmara Wachna

Łamanie

Wolters Kluwer

Układ typograficzny

Marta Baranowska

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawoLubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer SA, 2015

ISBN 978-83-264-8117-8

ISSN 1897-4392

Wydane przez:

Wolters Kluwer SA

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 00, fax 22 535 81 35

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów / 9

Wstęp / 13

Rozdział I

Aspekt terminologiczny / 15

1. Wolność zrzeszania się a wolność związkowa / 15
2. Prawa koalicji / 23
3. Zasada legalizmu / 25

Rozdział II

Charakter prawny wolności zrzeszania się w związkach zawodowych / 32

Rozdział III

Wolność zrzeszania się w aktach prawa międzynarodowego / 39

1. Uwagi ogólne / 39
2. Traktat wersalski / 40
3. Akty prawne ONZ / 42
 - 3.1. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka / 42
 - 3.2. Traktaty ONZ / 44
4. Międzynarodowa Organizacja Pracy / 62
 - 4.1. Uwagi ogólne / 62
 - 4.2. Pozytywny wymiar wolności zrzeszania się w związkach zawodowych / 66
 - 4.3. Negatywny aspekt wolności zrzeszania się w związkach zawodowych / 77
5. Akty prawne Rady Europy / 79
 - 5.1. Pozytywny aspekt wolności zrzeszania się w związkach zawodowych / 83

- 5.2. Negatywny aspekt wolności zrzeszania się w związkach zawodowych / **90**
- 6. Akty prawne UE / **94**

Rozdział IV

Wolność zrzeszania się w Konstytucji RP / 102

- 1. Zasada pluralizmu związkowego w kontekście swobody tworzenia związków zawodowych / **109**
- 2. Ograniczenia sfery wolności zrzeszania się w związkach zawodowych / **114**
 - 2.1. Sędziowie / **115**
 - 2.2. Najwyższa Izba Kontroli / **121**
 - 2.3. Rzecznik Praw Obywatelskich / **125**
 - 2.4. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji / **126**
 - 2.5. Prezes Narodowego Banku Polskiego / **127**
 - 2.6. Stany nadzwyczajne / **129**

Rozdział V

Ustawowy wymiar wolności zrzeszania się w związkach zawodowych / 131

- 1. Pełny i ograniczony zakres wolności zrzeszania się w związkach zawodowych / **141**
- 2. Pracownicze stosunki zatrudnienia / **150**
 - 2.1. Uwagi ogólne / **150**
 - 2.2. Nietypowe stosunki zatrudnienia / **150**
 - 2.3. Pozaumowne stosunki pracy / **154**
 - 2.4. Służba zastępcza / **165**
- 3. Administracyjnoprawne stosunki zatrudnienia / **167**
 - 3.1. Żołnierze zawodowi / **170**
 - 3.2. Straż Graniczna / **172**
 - 3.3. Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencja Wywiadu / **173**
 - 3.4. Służba Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służba Wywiadu Wojskowego / **174**
 - 3.5. Biuro Ochrony Rządu / **174**
 - 3.6. Funkcjonariusze policji / **175**
 - 3.7. Funkcjonariusze służby celnej / **177**
 - 3.8. Strażacy Państwowej Straży Pożarnej / **179**
 - 3.9. Centralne Biuro Antykorupcyjne / **181**

- 3.10. Służba Więzienna / 182
- 4. Cywilnoprawne stosunki zatrudnienia / 182
 - 4.1. Uwagi ogólne / 182
 - 4.2. Umowa zlecenie / 184
 - 4.3. Inne umowy o świadczenie usług / 185
 - 4.4. Umowa o dzieło / 187
 - 4.5. Umowa agencyjna / 188
 - 4.6. Umowa o pracę nakładczą / 189
- 5. Stosunki zatrudnienia *sui generis* / 190
 - 5.1. Sportowoprawne stosunki zatrudnienia / 190
 - 5.2. Naukowoprawne stosunki zatrudnienia / 193
 - 5.3. Ustrojowoprawne stosunki zatrudnienia / 194
 - 5.4. Społecznowprawne stosunki zatrudnienia / 196
 - 5.5. Samozatrudnienie / 198
 - 5.6. Penalnoprawne stosunki zatrudnienia / 200
- 6. Pozostałe podstawy korzystania ze sfery wolności zrzeszania się w związkach zawodowych / 202
 - 6.1. Emerytura i renta / 202
 - 6.2. Status bezrobotnego / 203
- 7. Negatywny aspekt wolności zrzeszania się w ujęciu indywidualnym / 204
- 8. Negatywny aspekt wolności zrzeszania się w ujęciu zbiorowym / 209

Rozdział VI

Charakter prawny statutu związku zawodowego / 217

- 1. Zdolność prawna do wstępowania do związków zawodowych i występowania z tych organizacji / 228
- 2. Wady oświadczenia woli / 234

Rozdział VII

Obligacyjny wymiar wolności zrzeszania się w związkach zawodowych / 237

- 1. Uwagi ogólne / 237
- 2. Aspekt pozytywny wolności zrzeszania się w związkach zawodowych w sferze podmiotowej – ujęcie indywidualne / 237
- 3. Aspekt negatywny wolności zrzeszania się w związkach zawodowych – ujęcie indywidualne / 260

4. Aspekt negatywny wolności zrzeszania się w związkach zawodowych – ujęcie zbiorowe / **266**

Rozdział VIII

Rejestracja związków zawodowych / 269

1. Modele rejestracji / **269**
2. Funkcje rejestracji / **276**
3. Charakter prawny rejestracji związku zawodowego / **278**

Podsumowanie / **287**

Bibliografia / **293**

Wykaz skrótów

Akty prawne

- EKPCz** Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.)
- EKS** Europejska Karta Społeczna, sporządzona w Turynie dnia 18 października 1961 r. (Dz. U. z 1999 r. Nr 8, poz. 67 z późn. zm.)
- k.c.** ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121 z późn. zm.)
- k.k.** ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)
- Konstytucja RP** Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 483, poz. 78 z późn. zm.)
- konwencja nr 87 MOP** Konwencja nr 87 dotycząca wolności związkowej i ochrony praw związkowych, przyjęta w San Francisco dnia 9 lipca 1948 r. (Dz. U. z 1958 r. Nr 29, poz. 125, zał.)
- k.p.** ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1502 z późn. zm.)

- k.p.k.** ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.)
- KPP** Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE C 303 z 14.12.2007, s. 1)
- MPPGŚiK** Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 169)
- MPPOiP** Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167)
- pr. st.** ustawa z dnia z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (tekst jedn.: Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855 z późn. zm.)
- ustawa o KRS** ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1203 z późn. zm.)
- u.z.z.** z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 167)

Czasopisma i wydawnictwa promulgacyjne

- M.P.** Monitor Polski
- ONSA** Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego
- OSNAPiUS** Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
- OSNP** Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
- OSP** Orzecznictwo Sądów Powszechnych
- OSPiKA** Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych

OTK-A	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego; zbiór urzędowy, Seria A
OTK-B	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego; zbiór urzędowy, Seria B (od 2002 r.)
OTK ZU	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego; zbiór urzędowy
PiP	Państwo i Prawo
PiZS	Praca i Zabezpieczenie Społeczne
PS	Przeгляд Sądowy

Inne

ECR	European Court Reports
ETPCz	Europejski Trybunał Praw Człowieka
MOP	Międzynarodowa Organizacja Pracy
PIP	Państwowa Inspekcja Pracy
SN	Sąd Najwyższy
TK	Trybunał Konstytucyjny
TS	Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

Wstęp

Wolność zrzeszania się w związkach zawodowych stanowi jedno z podstawowych praw człowieka o charakterze wolnościowym, na co wskazuje zakres gwarancji realizacji tej swobody sformułowany na gruncie fundamentalnych aktów zarówno prawa międzynarodowego, jak i krajowego. Zakres powyższej wolności stanowi przedmiot zainteresowania i analizy, których przyczyną są przede wszystkim dynamicznie zmieniająca się sytuacja na rynku pracy i powstanie nowych form zatrudnienia, które ugruntowały swoją pozycję, wypierając stopniowo klasyczną formę zatrudnienia prawnopracowniczego.

Konstytucyjna zasada legalizmu, która *ex lege* ma determinować sferę działalności polskiego ustawodawcy, stanowi *ratio sufficiens* podjęcia rozważań nad sferą wolności zrzeszania się w związkach zawodowych i jej zakresem wyznaczonym w szczególności normami prawa powszechnie obowiązującego. Komplementarne ujęcie zagadnienia wymaga wyjścia poza ramy ustalone przez krajowe ustawodawstwo i odwołania się do standardów sformułowanych na gruncie prawa międzynarodowego, wyznaczających minimalny zakres ochrony, który ma być zagwarantowany przez krajowego ustawodawcę. Szczegółowa analiza norm prawa stanowionego nie wystarcza jednakże do ustalenia rzeczywistego zakresu wolności zrzeszania się w związkach zawodowych, z którego korzysta jednostka znajdująca się w roli osoby świadczącej pracę i występująca w stosunkach przemysłowych. Holistyczne ujęcie tematu wymaga spojrzenia na zagadnienie z perspektywy tej jednostki, aby można było uznać, że wyciągnięte wnioski obejmują zakres wolności zrzeszania się w związkach zawodowych *in extenso*. Rzeczywisty zakres wolności wyznaczony jest postanowieniami statutów związków zawodowych, stąd istotnym elementem niniejszej monografii jest konfrontacja przepisów prawa krajowego z przepisami aktów prawa międzynarodowego.

Przed podjęciem analizy trzeba zauważyć, że rynek pracy podlega dynamicznym zmianom i ciągłym przeobrażeniom, a wyraźnie zaznaczającą się tendencją, którą obserwujemy w sferze stosunków przemysłowych, jest coraz szersze stosowanie niepracowniczych i elastycznych podstaw zatrudnienia. Konstrukcja zakresu podmiotowego obecnej ustawy o związkach zawodowych, gwarantująca wolność zrzeszania się w tych związkach grupom osób wymienionych *expressis verbis* w art. 2, wymaga dostosowania – swoistego *aggiornamento* – do aktualnej sytuacji na rynku pracy, tak by osoby, których interes zawodowy i ekonomiczny wymaga ochrony, mogły korzystać ze swobody w zakresie tworzenia i przystępowania do związków zawodowych.

Istotę niniejszego opracowania stanowi wyznaczenie *limina imperii*, do której działalność ustawodawcy można uznać za realizację norm prawa międzynarodowego, a przekroczenie której stanowi przejaw niepożądanego działania tego ustawodawcy. Ważnym elementem niniejszej monografii jest wskazanie na zakres wolności zrzeszania się w związkach zawodowych, która ze względu na nieuprawnioną ingerencję polskiego ustawodawcy w świetle norm prawa międzynarodowego wymaga dostosowania do zobowiązań przyjętych na arenie ONZ, w aktach prawnych Rady Europy czy konwencjach Międzynarodowej Organizacji Pracy.

Dążenie do sformułowania konkluzji w oparciu o urzeczywistnioną w praktyce sferę wolności zrzeszania się w związkach zawodowych determinuje rozważenie powyższego aspektu również w sferze obligacyjnej i poszerzenie analizy o zakres kompetencji organizacji związkowych do ograniczania wolności zrzeszania się przysługującej jednostce. Poddanie analizie statutów związków zawodowych pozwala na formułowanie tez w oparciu o rzeczywiste podstawy funkcjonowania wolności w praktyce.

Rozdział I

Aspekt terminologiczny

1. Wolność zrzeszania się a wolność związkowa

Wolność zrzeszania się stanowi jeden z fundamentów, na których opiera się zbiorowe prawo pracy. Jest zakorzeniona w prawie naturalnym, stanowiąc jeden z wyrazów przyrodzonej godności istoty ludzkiej, *ex consequenti* nie można upatrywać jej źródła w sferze woli ustawodawcy. Stanowi zakres swobód przysługujących każdemu tylko dlatego, że jest człowiekiem, czemu wyraz dają zarówno przepisy prawa międzynarodowego, jak i Konstytucji RP¹. Podejmując rozważania nad zakresem znaczeniowym wolności zrzeszania się w związkach zawodowych, należy na wstępie wskazać, iż pojęcie to nie jest jednolicie traktowane przez przedstawicieli doktryny, a jego zakres znaczeniowy jest wyznaczany w różny sposób.

Zagadnieniu wolności zrzeszania się w związkach zawodowych poświęcono wiele publikacji, co nie pozwala wątpić w znaczenie tej sfery dla stosunków przemysłowych. Można wyodrębnić dwa główne nurty definiowania tego pojęcia, które funkcjonują na gruncie doktryny prawa pracy. Nader często utożsamiane jest ono z pojęciem prawa koalicji bądź nazywane prawem zrzeszania się². Odwołując się do wskaza-

¹ Art. 30 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 483, poz. 78 z późn. zm.).

² Por. W. Sanetra, *Wolności związkowe w świetle nowej ustawy o związkach zawodowych*, PS 1991, nr 5–6, s. 5; L. Florek, *Pojęcie i zakres wolności związkowej* (w:) A. Wypych-Żywicka (red.), *Zbiorowe prawo pracy w XXI wieku*, Gdańsk 2010, s. 69 i n.; A. Dubownik, *Prawo zrzeszania się w związki zawodowe pracowników sektora publicznego*, PiZS 2002, nr 6, s. 18–26; A.M. Świątkowski, *Polskie prawo pracy*, Warszawa 2010, s. 402–404; Z. Salwa, *Prawo pracy i ubezpieczeń społecznych*, Warszawa 2007, s. 296;

nego sposobu definiowania, należy uznać, że ujęcie takie może mieć dwojakie podstawy. Można bowiem stwierdzić za K. Wojtyczkiem³, że istnieje kategoria praw wolnościowych, nazywanych także wolnościami, charakteryzujących się zakazem podejmowania działań poprzez wskazanie sfery zachowań jednostki, której nie może dotyczyć ingerencja zewnętrzna. Jej podstawowym elementem jest prawnie chroniona wolność, a normy prawne stanowią jedynie środek ochrony faktycznej wolności jednostki. Tak rozumiane prawo wolnościowe zawiera w sobie zarówno aspekt pozytywny, jak i negatywny, obejmując swobodę jednostki w zakresie kształtowania swojego zachowania w danej sferze – podejmowania bądź powstrzymania się od określonych działań, a także bardzo istotny element związany z aspektem negatywnym, polegający na ciążącym na państwie i innych podmiotach obowiązku powstrzymania się od ingerencji w sferę zastrzeżoną dla jednostki.

Takie ujęcie wydaje się słuszne, jednakże pomimo wyodrębnienia na gruncie Konstytucji praw o charakterze wolnościowym, pośród których niewątpliwie znajduje się wolność zrzeszania się w związkach zawodowych, termin „prawo koalicji” będzie stosowany w niniejszej publikacji w innym kontekście⁴. Używanie go jako synonimu wolności zrzeszania się prowadzi bowiem do chaosu terminologicznego, utrudniającego wyznaczenie zakresów znaczeniowych poszczególnych pojęć, które należą bądź do grupy wolności, bądź praw, których podstawę stanowi działalność ustawodawcy. A zatem rozróżnienie to ma doniosłe znaczenie ze względu na charakter i cel norm regulujących wspomniane obszary swobód i uprawnień działalności jednostki. Na gruncie doktryny funkcjonuje bowiem także pojęcie praw (bądź prawa) koalicji, które nie jest relatywizowane względem sfery wolności. Sprowadza się raczej do uznania kompetencji ustawodawcy w zakresie regulowania zakresu uprawnień w sferze zrzeszania się i nadania im charakteru praw-uprawnień⁵. Rozróżnienie między nimi prowadzi niekiedy do konkluzji, że prawa-uprawnienia powstają w związku z istnieniem

M. Kazimierzczuk, *Wolność zrzeszania się w związkach zawodowych* (w:) M. Chmaj (red.), *Wolność zrzeszania się w Polsce*, Warszawa 2008, s. 129.

³ K. Wojtyczek, *Granice ingerencji ustawodawczej w sferę praw człowieka w Konstytucji RP*, Kraków 1999, s. 22 i n.

⁴ Jako sfera uprawnień przyznanych i zagwarantowanych jednostce przez ustawodawcę, której źródła pierwotnego należy upatrywać w sferze wolności zrzeszania się w związkach zawodowych.

⁵ Kategoria wyróżniona również przez K. Wojtyczka, *Granice ingerencji...*, s. 53.

normy prawnej, a prawa wolnościowe przysługują jednostce niezależnie od jakichkolwiek działań prawodawcy⁶. Należy zauważyć, że normy konstytucyjne dotyczące praw wolnościowych stanowią wyraz maksymalizacji zakresu wolności każdej jednostki, a w odniesieniu do praw-uprawnień wymogiem staje się zapewnienie pewnego minimum, wynikającego z istoty tego prawa, oraz pozostawienie prawodawcy swobody w zagwarantowaniu realizacji prawa ponad to minimum.

Takie ujęcie sfery wolności zrzeszania się w związki zawodowe wydaje się jednakże w znacznym stopniu niesłuszne. W tym miejscu należy wskazać, że powyższa koncepcja jest silnie widoczna na gruncie polskich przepisów regulujących zagadnienie sfery wolności zrzeszania się w związkach zawodowych. Znajdzie to wyraz w dalszych rozważaniach dotyczących kolejnych elementów składających się na sferę wolności zrzeszania się jednostki. Pozwolą one ustalić, która z koncepcji jest mocniej reprezentowana przez polskiego ustawodawcę. Warto w tym miejscu powołać stanowisko K.W. Barana, który trafnie ujmując źródło tej wolności, powołuje się na jej prawnonaturalną genezę, u podstaw której leży godność istoty ludzkiej. Konsekwencją tak pojmowanej wolności staje się jej niezbywalny i nienaruszalny charakter, kompetencji ustawodawcy należy upatrywać jedynie w sferze odnoszącej się do formułowania gwarancji ich realizacji oraz wyznaczania granic⁷. Taka teza prowadzi jednocześnie do konstatacji, że przyjęcie przez ustawodawcę drugiej z analizowanych koncepcji wolności zrzeszania się – jako prawa-uprawnienia – nie zasługuje na aprobatę.

Przechodząc od koncepcji źródeł wolności zrzeszania się w związkach zawodowych do wyznaczenia elementów wypełniających zakres znaczeniowy pojęcia *ex definitione*, należy mówić o jego pozytywnym i negatywnym aspekcie, tak w wymiarze indywidualnym, jak i zbiorowym.

Wolność zrzeszania się w aspekcie pozytywnym obejmuje sferę swobody jednostki w zakresie tworzenia i przystępowania do związków zawodowych według własnego wyboru oraz przynależności do tych organizacji. Wolność zrzeszania się w związkach zawodowych jednakże nie jest uprawnieniem, które przysługuje tylko poszczególnym jednost-

⁶ Tak np. F. Siemieński, *Podstawowe wolności, prawa i obowiązki obywateli PRL*, Warszawa 1979, s. 36 i n.; L. Wiśniewski, *Gwarancje podstawowych praw i wolności obywateli PRL*, Wrocław 1981, s. 37 i n.

⁷ K.W. Baran, *Zarys systemu prawa pracy*, t. I, *Część ogólna prawa pracy*, Warszawa 2010.

Żaneta Grygiel-Kaleta – doktor nauk prawnych, wydawca w Wyższej Szkole Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach. Jest autorką publikacji z zakresu indywidualnego oraz zbiorowego prawa pracy.

■ Wolność zrzeszania się w związkach zawodowych stanowi jedno z podstawowych praw człowieka o charakterze wolnościowym.

■ Książka zawiera szczegółowe omówienie problematyki wolności zrzeszania się w związkach zawodowych, począwszy od określenia jej charakteru prawnego, poprzez wyczerpującą analizę funkcjonowania tejże wolności w wymiarze międzynarodowym, jak i w ramach krajowego porządku prawnego. Rzeczywisty zakres tej wolności wyznaczony jest postanowieniami statutów związków zawodowych, stąd istotnym elementem opracowania jest wnikliwa interpretacja ich zapisów w kontekście podstaw funkcjonowania wolności w praktyce. Autorka przedstawia zagadnienie wolności zrzeszania się w związkach zawodowych na tle sytuacji osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę, w ramach stosunku cywilnoprawnego oraz administracyjnoprawnego. Stara się udzielić odpowiedzi na pytanie, w jakim zakresie wolność zrzeszania się w związkach zawodowych, zagwarantowana na gruncie prawa krajowego, nie realizuje zobowiązań podjętych na arenie prawa międzynarodowego.

■ Publikacja przeznaczona jest zarówno dla przedstawicieli nauki, jak i dla praktyków, w szczególności członków i działaczy związkowych, pracodawców oraz specjalistów HR.

ISSN 1897-4392
ISBN 978-83-264-8117-8

9 788326 481178

Cena 99 zł
(w tym 5% VAT)

Zamówienia:

infolinia 801 04 45 45, fax 22 535 80 01
zamowienia.książki@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

9788326481178 M01P01